

Welkom!

Thesaurus Opfrisser

Vragen? In de Chat.

Thesaurus Opfrisser

deel I

Algemene Thesaurustheorie

Reem Weda en Rolf Blijleven

Wat is een thesaurus

Naslagwerk met de **exacte woorden** voor een voorwerp (een bepaalde vakterm) of een **woord met de gewenste connotatie** (uit stijloverwegingen).

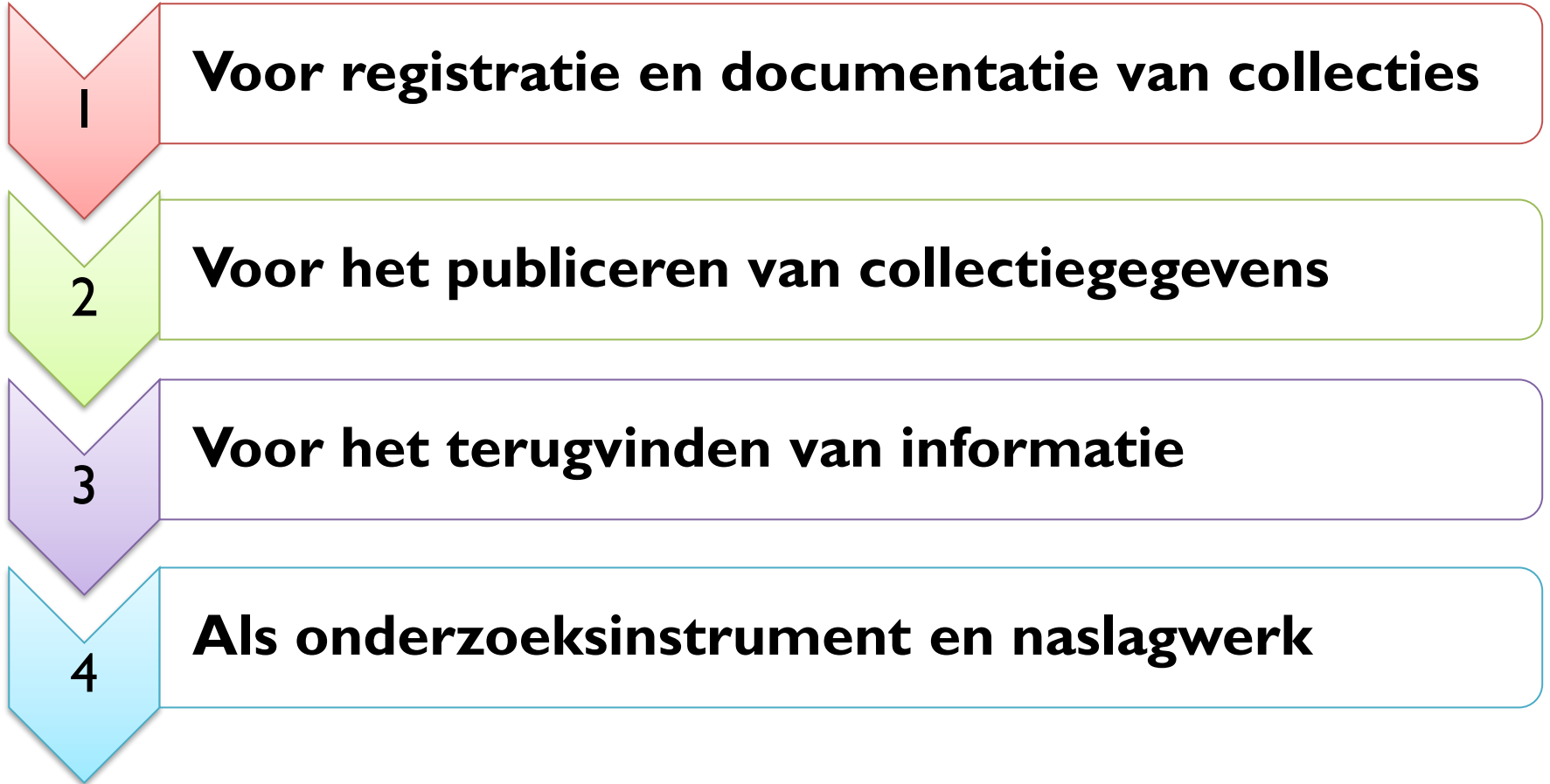
In de moderne tijd is het een ontsluitingsmiddel waarbij unieke concepten door hiërarchische, equivalente en associatieve relaties verbonden worden, een semantisch netwerk voor het toegankelijk maken en koppelen van (collectie)gegevens.

Waarom thesauri?

Consistent en ondubbelzinnig

- **Schrijfwijze** - producten of produkten
- **Synoniem** - fietsen = rijwielen, chemie = scheikunde
- **Homoniem** - banken (meubilair) vs. banken (gebouwen)
- **Homograaf** - fietsen (transportmiddelen) vs. fietsen (activiteit)
- **Plaatsnamen** - Willemstad, 's-Gravenhage of Den Haag
- **Persoonsnamen** Jan Smit, Anton Tsjechov - АНТОН Чéхов
- **Meertaligheid**: zelfde concept in verschillende talen

De thesaurus voor erfgoedcollecties

Thesauri bevatten ***concepten***

Termen

Enkelvoudige woorden:

‘vuursteen’

Samengestelde woorden

‘landschapsarcheologie’

Woordgroepen

‘cup en ring markeringen’

Term en Concept

Werkinrichtingen
(VOORKEURSTERM)

werkinrichting

tuchthuis

CONCEPT

plaatsen van bewaring of heropvoeding, in gebruik vanaf de 16e eeuw, die zwaar werk en strenge discipline als hervormende maatregelen gebruiken voor mensen die kleine overtredingen hebben begaan, zwervers en invalide of oudere armen.

werkhuizen

werkhuis

tuchthuizen

workhouses

bettering houses

Liever geen samenstellingen

Ontleed tot afzonderlijke begrippen

Niet katoenen sportkleding

maar **objectnaam:** sportkleding

materiaal: katoen

Niet porseleinen schaal

maar **objectnaam:** schaal

materiaal: porselein

Niet vaas met bloemen

maar **objectnaam:** vaas

beschrijving: vaas beschilderd met bloemmotieven

of **beschrijving:** vaas met plastic rozen erin

Termredactie: Consistentie

- *Call a spade a spade*
 - objectnaam ‘schilderij’ als het één schilderij is
 - objectnaam ‘schilderijen’ als het werk bestaat uit meerdere doeken
- Juiste spelling
 - Groene Boekje
 - woordenlijst.org
 - regels op papier in een thesaurushandleiding
- Benoem één “thesaurus hoofdredacteur”

Termredactie: Volledig en Duidelijk

Scope note = definitie, begripsomschrijving

heeft betrekking op het concept *binnen je collectie*

ontleen scope notes uit een standaard terminologiebron

óf, voor specialistische begrippen: schrijf zelf een definitie

Gebruik kwalificaties

Spinnen (textielprocedé) - Spinnen (insecten)

Jura (Zwitserland) - Jura (Frankrijk)

Jan Smit (zanger) - Jan Smit (schilder)

Relaties binnen een thesaurus

- Hiërarchisch
breder term $\leftrightarrow$ term $\leftrightarrow$ nauwer term
- Voorkeur – Niet-voorkeur
- Associatief
gerelateerde term
equivalente term

Hiërarchische relaties

broader term en narrower term

BT - NT

‘portret’ NT ‘groepsportretten’

Soorten hiërarchische relatie

soort- of vorm van:

kasten

NT **wandkasten**

geheel-deel:

Armen (lichaamsdelen)

NT **Handen**

voorbeeld van:

Christelijke feestdagen

NT **Driekoningen**

Dus niet:
Wielrennen
NT racefietsen

Polyhiërarchie

Top van de AAT-hiërarchieën

facet Activiteiten

facet Actoren en Organismen

facet Abstracte begrippen

facet Materialen

facet Fysieke kenmerken

facet Objecten

Gebruiksartikelen en Uitrusting

Geluidsmiddelen

geluidsapparaten

<geluidsmiddelen naar akoestische kenmerken>

membranofonen

trommels (membranofonen)

geluidsmiddelen naar functie

muziekinstrumenten

membranofonen

trommels (membranofonen)

facet Stijlen en perioden

een concept kan via meerdere takken
verbonden zijn met een hoger niveau in
de hiërarchie

Voorkeursterm en Niet-voorkeursterm

Voorkeursterm
Preferred Term, PT

Niet-voorkeursterm
Non-Preferred Term, NPT

beeldende kunst

Used for

schone kunst

toegepaste kunst

Used for

kunstnijverheid

Cornelis Troost

Used for

Troost, Cornelis

Niet-voorkeurstermen moeten blijven,
want normale mensen zoeken daar op.

Associatieve relaties

- **gerelateerde** begrippen/ related terms
 - ‘kunstgeschiedenis’ gerelateerd aan ‘kunsthistorici’
 - ‘votiefbeelden’ gerelateerd aan ‘mirakelbeelden’
 - ‘militaire geschiedenis’ gerelateerd aan ‘oorlogen’
- **equivalente** begrippen / equivalent terms
 - ‘prent’ is equivalent met ‘prenten’
 - wordt in de praktijk helaas weinig benut
 - Utrecht (stad) ↔ [Utrecht]
 - Kunstmuseum Den Haag ↔ Haags Gemeentemuseum

Art & Architecture Thesaurus® Online

Search Results

 [New Search](#)

[◀ Previous Page](#)

- Onderdeel van ‘Getty Vocabularies’ sinds **1980**
- **Generieke concepten** voor objecten en afbeeldingen
- Inhoud **alle materiële cultuur**, en de benodigde termen om dit te beschrijven
- De AAT is **algemeen** van opzet, niet contextueel ingericht
- Bestaat uit **74.455** concepten, 503.290 termen (augustus 2024), inhoud groeit
- Strikte **redactie**, termen zijn gevalideerd door bronnen
- De AAT is **meertalig**: Engels, Nederlands, Spaans, Frans, Duits, gedeeltelijk in Chinees, Portugees en Hebreeuws. Plannen voor Pools
- <https://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/aat/index.html>
- <https://research.rkd.nl/nl/art-and-architecture-thesaurus>

De 7 facetten

Linkjes om nader te bekijken

- [Getty Vocabularies](#)
- [Geonames](#)
- [RCE Erfgoedthesaurus](#)
- [RKD Research](#) (met o.a. RKD Artists)
- [NDE Termennetwerk](#)
- [Thesauri bij RCE – best practices](#)
- [RCE Poolparty](#)
- [IconClass](#)

Onderscheid

De “Officiële” hulp**bron**nen

“echte” beheerde vocabulaires

- AAT
- Geonames
- Erfgoedthesaurus
- RKD Artists
- (Termennetwerk)

... en vele andere...

De hulp**mid**delen

in Adlib en Axiell Collections

eigenlijk: “validatiebestanden”

- Thesaurus
- Personen en Instellingen
- Geografische thesaurus

Hulpmiddelen voor
consistente invoer en betere
vindbaarheid

Einde deel I

Vragen?